

Büdcə müzakirələri başladı

Noyabrın 18-də Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin növbəti iclası keçirilib. Milli Məclisin Mətbuat və İctimaiyyətlə əlaqələr şöbəsinə bildirilib ki, iclasda "Azərbaycan Respublikasının 2025-ci il dövlət büdcəsi haqqında" qanun layihəsi birinci oxunuşda müzakirə olunub.

Büdcə zərfinə daxil olan qanun layihələri qanunvericiliyin tələblərinə uyğun tərtib edilib

İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin sədri Azər Əmiraslanov qanun layihəsinin ölkə Prezidentini tərəfindən parlamentə təqdim edildiyini söyləyib. O bildirib ki, Milli Məclisin Sədri Sahibə Qafarova komitəyə məsələ ilə bağlı əhatəli, məhsuldar, səmərəli müzakirələrin keçirilməsinə dair tövsiyələrini verib. Bununla yanaşı, spikerin təşəbbüsü ilə büdcə müzakirələrində Milli Məclisdə təmsil olunan siyasi partiyaların rəhbərləri və təmsilçiləri də iştirak edirlər.

Azər Əmiraslanov 2025-ci ilin dövlət büdcəsi layihəsinin və büdcə zərfinə daxil olan qanun layihələrinin qanunvericiliyin tələblərinə uyğun tərtib edildiyini, təqdim edilmiş layihələr üzrə Hesablama Palatasının rəyinin hazırlandığını deyib.

Komitə sədri diqqətə çatdırıb ki, 2025-ci il üçün dövlət büdcəsinin gəlirləri 38316,0 milyon manat, xərcləri 41367,6 milyon manat, büdcə kəsirinin yuxarı həddi isə 3051,6 milyon manat proqnozlaşdırılır. O, təqdim edilən makro-iqtisadi proqnozlar nəzərə alınaraq, büdcə layihəsinin pozitiv rəqəmlərə əsaslandığını, makroiqtisadi sabitlik şərtlərinə cavab verdiyini, gəlir və xərclərin artımla proqnozlaşdırıldığını qeyd edib. Bildirilib ki, növbəti il üçün dövlət büdcəsinin əsas xüsusiyyətlərindən biri də onun iqtisadi strategiyasının müddəalarının, milli inkişaf prioritetlərinin, maliyyə ehtiyaclarının vaxtında qarşılınmasını nəzərə alınmasıdır. Mühüm strateji vəzifələrin daxili imkan hesabına reallaşdırılması, büdcə dayanıqlılığının təmin edilməsi üçün fiskal və qeyri-fiskal tədbirlərin paralel həyata keçirilməsi də önəmli məsələlər hesab edilir. Büdcə layihəsinin sosialyönümlülüyü, sənəddə müdafiə və təhlükəsizlik məsələlərinin prioritet təşkil ediyi, dövlətin mühüm funksiyaları üçün zəruri maliyyə təminatının yaradılması da xüsusi qeyd edilib.

Xərclər 2024-cü ilə müqayisədə 4,1 faiz çox proqnozlaşdırılır

Sonra iclasda maliyyə naziri Samir Şərifov "Azərbaycan Respublikasının 2025-ci il dövlət büdcəsi haqqında" qanun layihəsinin təqdim edib. Nazir əvvəlcə cari il sentyabrın 1-də keçirilmiş növbədənkonar parlament seçkiləri nəticəsində formalaşmış VII çağırış Milli Məclisin yeni tərkibini təbrik edib, deputatlara fəaliyyətlərində uğurlar diləyib.

Samir Şərifov 2025-ci il dövlət və icmal büdcələrinin layihələrinin, həmçinin növbəti üç il üçün icmal büdcəsinin əsas göstəricilərinin Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən Milli Məclisə təqdim olduğunu bildirib. O deyib ki, bununla yanaşı, Vergi Məcəlləsində, "Sosial sığorta haqqında", "Tibbi sığorta haqqında", "İşsizlikdən sığorta haqqında", "Gömrük tarifi haqqında", "Büdcə sistemi haqqında" qanunlarda və digər qanunvericilik aktlarında dəyişikliklərin edilməsi barədə layihələr də büdcə zərfinin tərkib hissəsi olaraq Milli Məclisə daxil olub.

Qeyd olunub ki, 2025-ci ilin dövlət və icmal büdcələrinin tərtibi zamanı İqtisadiyyat Nazirliyi tərəfindən təqdim olunan bəzi proqnozu əsas götürülərək, ölkədə ÜDM-in artım tempi 3,5 faiz, qeyri-neft-qaz ÜDM-in artım tempi 4,9 faiz, orta illik inflyasiya 4,6 faiz, xam neftin I barelinin qiyməti 70 ABŞ dolları, təbii qazın 1 min kubmetr ixrac qiyməti 242 ABŞ dolları, manatın məzənnəsi isə 1 dollar üçün 1,7 manat səviyyəsində qəbul edilib.

Büdcə-vergi siyasətinin əsas istiqamətlərinə dair məlumat əsasında, 2025-ci və sonrakı üç il əhatə edən ortamüddətli dövr üzrə büdcə siyasə-

tinin məqsəd, istiqamət və hədəfləri bir sıra çağırışlar nəzərə alınmaqla müəyyən edilib. Belə ki, növbəti dövrdə ölkənin müdafiə qabiliyyətinin və milli təhlükəsizliyinin gücləndirilməsi, Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarının bərpası, ölkə iqtisadiyyatına reintegrasiya və bu ərazilərdə Böyük qayıdışın təmin edilməsi, "Naxçıvan Muxtar Respublikasının sosial-iqtisadi inkişafına dair 2023-2027-ci illər üçün Dövlət Proqramı"nın icrası, qeyri-neft sektorundan əldə olunan gəlirlərin ümumi büdcə gəlirlərində payının artırılması və bir sıra digər çağırışlar aktual olaraq qalır.

Bildirilib ki, 2025-ci ilin dövlət büdcəsinin xərcləri 41367,6 milyon manat nəzərdə tutulur ki, bu da 2024-cü ilə müqayisədə 1625,3 milyon manat və ya 4,1 faiz çoxdur. Büdcə xərclərinin strukturunda cari xərclər 60,1 faiz və ya 24845,2 milyon manat, əsaslı xərclər 34,1 faiz və ya 14122,8 milyon manat, dövlət borcuna xidmətlə bağlı xərclər 5,8 faiz və ya 2399,6 milyon manat təşkil edəcək.

Prioritet istiqamətlərdə xərclər artırılır

Qeyd olunub ki, ölkənin müdafiə qabiliyyətinin və milli təhlükəsizliyinin daha da möhkəmləndirilməsi, ordu quruculuğunun daha da müasirləşdirilməsinin vacibliyi nəzərə alınaraq, bu istiqamətdə xərclərin artırılması labib hesab edilir. Buna əsasən, müdafiə və milli təhlükəsizliklə bağlı xərclər 8396,0 milyon manat məbləğində vəsait nəzərdə tutulub. Bu, cari ilin proqnozuna nisbətən 1270,0 milyon manat çoxdur. Bununla yanaşı, layihədə Silahlı Qüvvələrin maddi-texniki təminatının yaxşılaşdırılması məsələləri də diqqətdə saxlanılıb. Növbəti ilin prioritet xərclərdə xüsusi önəm verilən işğaldan azad olunmuş ərazilərdə Böyük qayıdışın təmin edilməsi, şəhər və kəndlərin yenidən qurulması və bərpası, həmin ərazilərdə müasir infrastrukturun yaradılması məqsədilə 4 milyard manat vəsait nəzərdə tutulub.

Digər prioritet istiqamət - Azərbaycan Respublikasının 2022-2026-cı illərdə sosial-iqtisadi inkişaf Strategiyasında nəzərdə tutulmuş sosialyönümlü tədbirlərin maliyyələşdirilməsi üçün 893 milyon manat və investisiya-yönümlü layihələr üçün 1100,0 milyon manat, cəm olaraq 1993,0 milyon manat ayrılması nəzərdə tutulur. Naxçıvan Muxtar Respublikasının sosial-iqtisadi inkişafına dair 2023-2027-ci illər üçün Dövlət Proqramında nəzərdə tutulmuş tədbirlər icrası üçün 150 milyon manat vəsait ayrılacaq.

Diqqətə çatdırılıb ki, vətəndaşların rifahının yaxşılaşdırılması, sosial müdafiəsinin təmin edilməsi də növbəti ildə prioritet məsələlər olaraq nəzərdə saxlanılıb. Belə ki, 2025-ci il üçün dövlət büdcəsinin sosialyönümlü xərcləri 2024-cü ilə müqayisədə 1370,0 milyon manat və ya 8,8 faiz artırılaq 16909,7 milyon manata çatdırılır. Əməkhaqqı, pensiya və sosial müavinətlər, ünvanlı sosial yardım və təqaüd xərcləri üzrə minimum əməkhaqqı, minimum pensiya, minimum ehtiyac meyarı, yaşayış minimumunun artım-ları üçün müvafiq məbləğdə vəsait nəzərdə tutulub. Əhalinin sosial cəhətdən həssas qruplarının sosial müdafiəsinin gücləndirilməsinə xidmət edən sosial müdafiə və sosial təminat xərcləri üçün 4812,0 milyon manat vəsaitin ayrılması planlaşdırılır. Əhalinin gəlir əldə etmək imkanlarının artırılması, sosial cəhətdən həssas təbəqələrin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi üçün 2600,0 milyon manat vəsait nəzərdə tutulub. Bir sıra təqaüdlərin maliyyələşdirilməsi üçün 1943,0 milyon manat, ünvanlı dövlət sosial yardımların verilməsi üçün 457,0 milyon manat, Azərbaycan Respublikasının Meşğulluq Strategiyasının həyata keçirilməsinə dair 2022-2025-ci illər üzrə tədbirlərin planının icrası çərçivəsində 200,0 milyon manat vəsait proqnozlaşdırılır.

Bildirilib ki, büdcə layihəsində təhsil xərcləri 4946,1 milyon manat proqnozlaşdırılır və bu, 2024-cü ilə müqayisədə 395,7 milyon manat və ya 8,7 faiz çoxdur. Elmin maliyyələşdirilməsi üçün 244,4 milyon manat vəsait proqnozlaşdırılır ki, bu da 2024-cü ilə müqayisədə 8,3 milyon manat və ya 3,5 faiz çoxdur. Səhiyyə xərcləri üçün 1999,4 milyon manat vəsait nəzərdə tutulur ki, bu, 2024-cü ilə müqayisədə 133,0 milyon manat və ya 7,1 faiz çoxdur. Mədəniyyət, incəsənət, informasiya, bədən tərbiyəsi, gənclər siyasəti və bu qəbildən olan digər fəaliyyət sahələrinin maliyyələşdirilməsinə nəzərdə tutulan xərclərin dövlət büdcəsi xərclərinin tərkibində xüsusi çəkisi 1,5 faiz olmaqla 635,3 milyon manat təşkil edəcək.

Dövlət büdcəsində dövlət əsaslı vəsait qoyuluşu (investisiya) xərcləri üçün 2685,4 milyon manat nəzərdə tutulub. Tikinti, bərpa, yenidənqurma, əsaslı təmir və müxtəlif əsaslı işlərin həyata keçirilməsi üçün 1662,3 milyon manat, kənd təsərrüfatı, mənzil və kommunal təsərrüfatı, ətraf mühitin mühafizəsi xərclərinə cəm olaraq 1953,8 milyon manat, nəqliyyat və rabitə xərcləri üçün 515,6 milyon manat vəsait ayrılacaq.

Vurğulanıb ki, 2025-ci ilin dövlət büdcəsinin layihəsində beynəlxalq müənasibotlər, xarici yardımlar, Azərbaycan Respublikasının xaricdəki ticarət nümayəndələrinin saxlanması və Azərbaycanın həmtəsisçisi olduğu beynəlxalq investisiya və inkişaf fondlarının nizamnamə kapitalından Azərbaycanın tərkibindəki payı ilə bağlı xərclər üzrə 754,2 milyon manat vəsait proqnozlaşdırılır.

Diqqətə çatdırılıb ki, 2025-ci ildə gəlirlər sahəsində həyata keçiriləcək əsas istiqamətlər ölkənin iqtisadi inkişafını sürətləndirmək, rəqabət qabiliyyətini gücləndirmək, investisiya mühitini daha cəlbedici etmək məqsədi daşıyır. Əsas prioritet istiqamətlər olaraq, investisiya mühitinin və sahibkarlıq fəaliyyətinin təşviq edilməsi, sahibkarlıq subyektlərinin vergi yükünün azaldılması, ekoloji təmiz və təhlükəsiz nəqliyyat vasitələrinin dövrü-yosinin stimullaşdırılması və infrastrukturunun təkmilləşdirilməsi istiqamətində işlərin davam etdirilməsi, vergi və gömrük inzibatiçiliği mexanizminin həmin dövlət rüsumlarının idarə edilməsi sistemini təkmilləşdirilməsi nəzərdə tutulur.

Gəlirlər 2024-cü ilin proqnozu ilə müqayisədə 5,3 faiz çox olacaq

Layihəyə əsasən, 2025-ci il üçün dövlət büdcəsinin gəlirləri 38316,0 milyon manat proqnozlaşdırılır ki, bu da 2024-cü ilin proqnozu ilə müqayisədə 1928,0 milyon manat və yaxud 5,3 faiz çoxdur. Gəlirlərin 49 faizi və ya 18773,0 milyon manatı neft-qaz sektorunun, 51 faizi və ya 19543,0 milyon manatı qeyri-neft-qaz sektorunun payına düşür.

Növbəti ilin dövlət büdcəsi gəlirlərinin tərkib hissəsi olan yerli gəlirləri 795,0 milyon manat nəzərdə tutulur, büdcənin yerli xərcləri 800,3 milyon manat məbləğində proqnozlaşdırılır. 2025-ci il üçün dövlət büdcəsi kəsirinin yuxarı həddi 3051,6 milyon manat məbləğində nəzərdə tutulub. Dövlət büdcəsi kəsirinin ÜDM-də xüsusi çəkisi 2,4 faiz təşkil edəcək.

2025-ci il üçün icmal büdcəsinin gəlirləri 43910,5 milyon manat, xərcləri 47589, 4 milyon manat proqnoz-

laşdırılır, icmal büdcənin kəsiri isə 3678,9 milyon manat təşkil edəcək.

Sonra iclasda iqtisadiyyat nazirinin müavini Səməd Bəşirli çıxış edərək ölkədə həyata keçirilən sosial-iqtisadi inkişaf strategiyasının təmin edilməsi, makroiqtisadi sabitliyin və maliyyə dayanıqlılığının daha da möhkəmləndirilməsinin vacibliyini vurğulayıb. O, iqtisadi inkişaf və təhlükəsizlik sahəsində dövlət siyasətinin prioritetlərinin və məqsədlərinin həyata keçirilməsi üçün lazımı şəraitin yaradıldığını qeyd edib. Ölkə iqtisadiyyatında həyata keçirilən bəzi struktur islahatları, özəl sektorun təşviqi, sahibkarlığa dəstək tədbirləri barədə söhbət açıb. Nazir müavini 2025-ci il və sonrakı üç il üzrə iqtisadi və sosial inkişaf konsepsiyası, habelə büdcənin gəlir və xərclərinə dair proqnoz göstəricilərlə bağlı fikirlərini bölüşüb.

Daxili iqtisadi mühitdə müsbət dinamika müşahidə olunub

Sonra Mərkəzi Bankın sədri Taleh Kazimov 2025-ci il üzrə dövlət büdcəsinin layihəsinə münasibət bildirib. O, öncə cari ilin ötən dövrü üzrə global iqtisadiyyatda və ölkədə daxili iqtisadi mühitdə baş verənlər barədə danışıb. Bildirib ki, cari ildə bir sıra amillər, xüsusilə də aparıcı iqtisadiyyatlarda həyata keçirilən sərb pul-kredit siyasəti, davam edən geosiyasi münaqişələr və geoiqtisadi parçalanmalar global iqtisadiyyatda da öz təsirini göstərib. Buna baxmayaraq, 2024-cü ildə global iqtisadi artım davam edib, iqtisadi artım üzrə proqnozlarla nikbinlik müşahidə olunur.

Qeyd olunan xarici amillər cari ilin ötən dövründə ölkə iqtisadiyyatının xarici şəraitinə, yəni tədiyə balansına müsbət təsir göstərmişdir. 6 ayda cari əməliyyatlar hesabında 2,6 milyard ABŞ dolları həcmində və ya ümumi daxili məhsulun 7,5 faizi səviyyəsində profit yaranıb. 9 ayda xarici ticarət balansında müsbət saldo 5,2 milyard ABŞ dolları təşkil edib, strateji valyuta ehtiyatları 6,5 faiz artaraq 72,9 milyard ABŞ dollarını üstələyib. Mərkəzi Bankın rəhbəri qeyd edib ki, ümumilikdə valyuta bazarında sabitlik qorunub və xarici balans üzrə proqnozlar nikbindir.

Taleh Kazimov bildirib ki, daxili iqtisadi mühitdə də müsbət dinamika müşahidə olunub. Mərkəzi Bank tərəfindən real sektor üzrə həyata keçirilən monitorinqlər də iqtisadi aktivliyin müsbət zonada olduğunu göstərir. O, Mərkəzi Bankın iqtisadi artımın perspektivləri ilə bağlı gözləntilərinin də nikbin olduğunu deyib. Belə ki, bankın baza ssenari üzrə oktyabr proqnozuna əsasən, 2024-cü il üçün iqtisadi artımın 3,9 faiz, o cümlədən qeyri-neft-qaz sektoru üzrə 6,5 faiz olacağı proqnozlaşdırılır.

Bank sektorunun dayanıqlılığı və sabitliyi barədə göstəriciləri diqqətə çatdıran Mərkəzi Bankın sədri vurğulayıb ki, 2024-cü ildə əhalinin və sahibkarların maliyyəyə çıxışının genişləndirilməsi diqqətdə saxlanılıb. Sığorta sektoru üzrə qeyd olunub ki, ötən ilin eyni dövrünə nəzərən 9 ayda sığorta haqları 9,4 faiz, sığorta ödənişləri isə 38,2 faiz artıb.

Gələn ilin büdcə layihəsi ilə bağlı danışıqda Mərkəzi Bankın sədri bildirdi ki, 2025-ci il və ortamüddətli dövrə təqdim edilən makro-fiskal çevrə qarşıda duran əsas vəzifələrə cavab verir. Bura sosial rifahın gücləndirilməsi, iqtisadi inkişafın dəstəklənməsi, ölkənin müdafiə qabiliyyətinin artırılması

və azad olunmuş ərazilərin bərpası daxildir. O, ortamüddətli dövr ərzində dövlət büdcəsinin fiskal qayda çərçivəsində tərtibini və büdcə qaydasında müəyyən olunmuş meyarların gözlənilməsinə müsbət qiymətləndirib.

Mərkəzi Bankın sədri 2025-ci ildə də Mərkəzi Bankın pul siyasətinin əsas məqsədinin öz səlahiyyətləri çərçivəsində 12 aylıq inflyasiyanın hədəf dahlizi daxilində (4±2%) formalaşmasını təmin etmək olduğunu deyib. O bildirib ki, 2025-ci ildə də makroiqtisadi sabitliyin əsas lövbəri məzənnə sabitliyi olacaq. Tədiyə balansının profilisli olması valyuta bazarında tarazlığı dəstəkləyən başlıca amil təşkil edəcək.

Taleh Kazimov diqqətə çatdırıb ki, növbəti ildə ölkədə maliyyə dərnliliyinin artırılması, maliyyə sabitliyinin qorunması, rəqəmsal ödənişlərin genişləndirilməsi, maliyyə xidmətləri istehlakçılarının hüquqlarının müdafiəsi və digər məsələlər növbəti ildə də Mərkəzi Bankın prioritetləri olacaq.

Sonra Dövlət Gömrük Komitəsi sədrinin müavini Natiq Şirinov 2025-ci ilin dövlət büdcə daxilolmalarında gömrük orqanlarının üzərinə düşən vəzifələrin təmin olunması işindən söz açıb, idxal həcmələrinin proqnozlaşdırılmasında nəzərə alınan parametrlərdən bəhs edib, idxalın strukturunu, idxalın strukturundakı daxilolmalardan azadolmalar barədə danışıb. O, gələn ilin büdcəsində gömrük daxilolmalarının dəyərləndirilib, vurğulayıb ki, təmsil etdiyi qurumda tətbiq olunan süni intellekt kimi yeni texnologiyalar gömrük inzibatiçiliğini yeni səviyyəyə qaldıraraq növbəti il üçün müəyyən olunmuş gömrük yükümlülərinin artılmasına ilə icrasına öz töhfəsini verəcək.

Hesablama Palatasının sədri Vüqar Gülməmmədov Azərbaycan Respublikasının 2025-ci il üçün dövlət büdcəsi layihəsinə dair Palatının rəyini səsləndirib. O, büdcə parametrlərini formalaşdıran makroiqtisadi proqnozlar, habelə büdcə parametrlərinin layihələndirildiyi dövrdə ölkədə makroiqtisadi meyillər barədə söhbət açıb. Büdcə zərfinə daxil edilən sonad və göstəricilərin "Büdcə sistemi haqqında" qanuna, büdcə zərfinin "Azərbaycan Respublikasının 2022-2026-cı illərdə sosial-iqtisadi inkişaf Strategiyası"na uyğun olduğunu, büdcə sonadlaşdırılmasının beynəlxalq təcrübəyə əsaslandığını deyib.

Palata sədri fiskal risklər, icmal büdcənin təhlili, ortamüddətli büdcə planlaşdırılması ilə bağlı qeydlərini açıqlayıb. Dövlət büdcəsi gəlirlərinin və xərclərinin 2024-cü ilin 8 ayında icra vəziyyəti, 2025-ci il üçün gəlir və xərclərin, habelə büdcə kəsiri və kəsirin maliyyələşdirilməsinin təhlilini təqdim edib, Palatının bəzi tövsiyələrinin diqqətə çatdırıb.

Qanun layihəsi birinci oxunuşda Milli Məclisin plenar iclasına tövsiyə edilib

Məsələ ətrafında müzakirələrdə komitə üzvləri Ziyad Səmədzadə, Tahir Mirkişili, Heydər Əsədov, Əli Məsimli, Vüqar Bayramov, Aydın Hüseynov, Rövşən Muradov, deputatlar - Azərbaycan Demokratik İslahatlar Partiyasının sədri Asim Mollazadə, Azərbaycan Milli İstiqlal Partiyasının sədri Arzuxan Əli-zadə, Milli Cəbhə Partiyasının sədri Razi Nurullayev çıxış ediblər, növbəti ilin dövlət büdcəsi layihəsi ilə bağlı fikirlərini, rəy və təkliflərini bildirdilər, bəzi suallarını səsləndiriblər.

İclasda deputatların qaldırdıqları məsələlərə aydınlıq gətirilib, səsləndirdikləri sualları cavablandırılıb.

Müzakirələrin sonunda "Azərbaycan Respublikasının 2025-ci il dövlət büdcəsi haqqında" qanun layihəsi birinci oxunuşda Milli Məclisin plenar iclasına tövsiyə edilib.

İclasda komitə üzvləri Müşfiq Cəfərov, Məşhur Məmmədov, Zaur Şükürov, deputatlar - Ana Vətən Partiyasının təmsilçisi Günay Ağamalı, Böyük Azərbaycan Partiyasının sədri Elad Musayev, aidiyyəti qurumların struktur bölmələrinin rəhbərləri və digər rəsmi şəxslər iştirak ediblər.

Rəşad CƏFƏRLİ,
"Azərbaycan"

COP29
Baku
Azerbaijan